

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG‘LIQNI SAQALASH VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT TIBBIYOT UNIVERSITETI**

**Bolalar, o‘smirlar va ovqatlanish gigiyenasi kafedrasining
90 yilligiga bag‘ishlab**

**«NUTRITSIOLOGIYANING DOLZARB MUAMMOLARI»
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman**

TEZISLAR TO‘PLAMI

Toshkent-2026

FARG'ONA VODIYSI MAKTAB O'QUVCHILARIDA TEMIR TANQISLIGI ANEMIYASINING STRUKTURAVIY-EPIDEMIOLOGIK TAHLILI VA OG'IRLIK DARAJALARI BO'YICHA STRATIFIKATSIYA

Nasirdinov Mavlonjon Ziyomiddinovich

Central Asian Medical University

Kirish. Temir tanqisligi anemiyasi (TTA) bolalar populyatsiyasida eng keng tarqalgan mikronutrient yetishmovchiligi bo'lib, jismoniy rivojlanish, kognitiv faoliyat va akademik ko'rsatkichlarning pasayishiga olib keladi. Maktab yoshidagi bolalarda kasallikning og'irlik darajalari bo'yicha taqsimoti epidemiologik jarayonning chuqurligi va erta diagnostika tizimining samaradorligini aks ettiradi. Demografik zichligi yuqori bo'lgan Farg'ona vodiysida TTA ning strukturaviy ko'rsatkichlarini tahlil qilish hududiy sog'liqni saqlash siyosatini optimallashtirish uchun muhim ilmiy asos yaratadi.

Kalit so'zlar. Temir tanqisligi anemiyasi, strukturaviy tahlil, og'irlik darajasi, epidemiologik stratifikatsiya, maktab o'quvchilari, yosh va jins omillari, jamoat salomatligi.

Tadqiqot maqsadi. Farg'ona vodiysi maktab o'quvchilarida temir tanqisligi anemiyasining og'irlik darajalari bo'yicha strukturaviy taqsimotini aniqlash hamda yosh va jins omillarining epidemiologik ahamiyatini statistik jihatdan baholash.

Material va usullar. Tadqiqot kesim (cross-sectional) epidemiologik dizaynda amalga oshirildi. 8–17 yoshdagi 201 nafar o'quvchi tekshirildi. Ulardan 101 nafarida TTA aniqlanib, klinik mezonlarga muvofiq yengil, o'rta va og'ir darajalarga ajratildi. Nazorat guruhini 100 nafar sog'lom o'quvchi tashkil etdi. Kasallik og'irligi gemoglobin miqdori va eritrotsitlar soni asosida standart klinik mezonlarga muvofiq baholandi. Stratifikatsiya yosh (7–10; 11–14; 15–17 yosh) va jins bo'yicha amalga oshirildi. Statistik tahlil quyidagilarni o'z ichiga oldi: χ^2 testi (kategorik ko'rsatkichlar uchun), Odds Ratio (OR) va 95% ishonch oralig'i, og'irlik darajasi bo'yicha trend-tahlil. $p < 0,05$ daraja statistik ahamiyatlilik mezoni sifatida qabul qilindi.

Natijalar. TTA aniqlangan o'quvchilarda kasallikning strukturaviy taqsimoti quyidagicha aniqlandi: yengil daraja – 25,7%, o'rta daraja – 67,3%, og'ir daraja – 6,9%. O'rta og'irlik darajasining ustunligi kasallikning subklinik va surunkali shaklda kechayotganini ko'rsatadi. Yosh bo'yicha tahlil 11–14 yosh guruhida TTA aniqlanish ehtimoli yuqoriroq ekanini ko'rsatdi ($p < 0,05$). Qiz bolalarda o'rta va og'ir darajadagi TTA xavfi o'g'il bolalarga nisbatan sezilarli yuqori bo'lib, jins omili mustaqil epidemiologik determinant sifatida namoyon bo'ldi ($OR > 1,5$; $p < 0,05$). Og'ir darajadagi holatlar nisbatan kam ulushni tashkil etgan bo'lsa-da, ular klinik jihatdan ahamiyatli funksional buzilishlar - tez charchash, o'quv faoliyatining pasayishi va ijtimoiy moslashuv qiyinchiliklari bilan namoyon bo'ldi.

Muhokama. Olingan ma'lumotlar Farg'ona vodiysi maktab o'quvchilari orasida TTA ning asosan o'rta og'irlik darajasida kechayotganini ko'rsatadi. Bu esa kasallikning erta bosqichda yetarlicha aniqlanmayotgani yoki profilaktik choralar samaradorligi past ekanligini anglatadi. Yosh va jins bo'yicha aniqlangan tafovutlar biologik va fiziologik ehtiyojlarning ortishi bilan izohlanadi. Ayniqsa, o'smirlik davrida temirga bo'lgan talabning keskin oshishi kasallanish ko'rsatkichlarining yuqorilashiga olib keladi. Qiz bolalarda yuqori xavf ko'rsatkichi reproduktiv va gormonal omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Strukturaviy epidemiologik model shuni ko'rsatadiki, o'rta og'irlik darajasining yuqori ulushi kelgusida og'ir darajaga o'tish xavfini oshiradi. Bu esa erta skrining va differensial profilaktika dasturlarini joriy etish zaruratini asoslaydi. Bundan tashqari, og'ir darajadagi TTA rivojlanishida individual predispozitsiya omillari, jumladan genetik faktorlar mavjud bo'lishi mumkinligi ehtimoli saqlanib qoladi.

Xulosa. Farg'ona vodiysi maktab o'quvchilarida temir tanqisligi anemiyasi asosan o'rta og'irlik darajasida uchraydi va yosh hamda jins omillari bilan statistik jihatdan ahamiyatli bog'liqlikka ega. Olingan epidemiologik natijalar hududiy skrining dasturlarini kuchaytirish hamda differensial profilaktika strategiyalarini ishlab chiqish zaruratini ko'rsatadi.

73.	<i>Nasirdinov M.Z. Farg‘ona vodiysi maktab o‘quvchilarida temir tanqisligi anemiyasi kasallanishining epidemiologik dinamikasi va asosiy xavf omillari</i>	78
74.	<i>Nasirdinov M.Z. Farg‘ona vodiysi maktab o‘quvchilarida temir tanqisligi anemiyasining strukturaviy-epidemiologik tahlili va og‘irlik darajalari bo‘yicha stratifikatsiya</i>	79
75.	<i>Nasirdinov M.Z. Farg‘ona vodiysi maktab o‘quvchilarida temir metabolizmi buzilishlarining molekulyar-genetik determinantlari va ularning bashoratli qiymatini tizimli tahlil qilish</i>	80
76.	<i>Narzillayeva Sh.A., Gapparova G.N. O‘smirlar orasida mobil qurilmalar ekran vaqtini cheklash orqali sog‘lom ovqatlanish odatlari va metabolik salomatlikni yaxshilash</i>	81
77.	<i>Nazarbaeva Sh.A. Ovqatlanishning bosh og‘rig‘iga ta’siri</i>	82
78.	<i>Negmatov I.U. Temir tanqisligi kamqonligida ovqatlanishning ahamiyati</i>	83
79.	<i>Omonov J.P. Non ishlab chiqarish korxonasi ishchilarini ovqatlanishini gigiyenik asoslash</i>	84
80.	<i>Ortiqov B.B. Kaliy ishlab chiqarish korxonasi ishchilarini kunlik ratsion tarkibining gigiyenik tahlili</i>	85
81.	<i>Ortiqov B.B. Ishchilar kunlik ratsion tarkibidagi vitaminlarning gigiyenik tahlili</i>	86
82.	<i>Ortiqov B.B., Hasanova S.Sh. Muddatidan o‘tib tug‘ilgan bolalarning mavsumiy (qish-bahor) ovqatlanish holatini gigiyenik tahlili</i>	87
83.	<i>Ortiqov B.B., Omonova G.F. Onkologik kasalliklarda ovqatlanishning ahamiyati</i>	88
84.	<i>Ortiqov B.B., Tangirova M.F. O‘rta yoshli ayollar orasida semizlik holatini gigiyenik tahlil qilish</i>	89
85.	<i>Ortiqov B.B., Tursunova S.A. Alimantar bog‘liq kasalliklarning xavf omillarini oldini olish uchun gigiyenik tavsiyalar</i>	90
86.	<i>Qutliev J., Ahadov A. Kontrakt bo‘yicha harbiy xizmatchilarda ovqat hazm qilish a‘zolari kasalliklari profilaktikasi</i>	91
87.	<i>Qutlimurodov Y.V., Salomova F.I., Kodirov D.A. Interoskop apparati bilan ishlovchi xodimlarning maxsus ovqatlanishining gigiyenik ahamiyati</i>	92
88.	<i>Raxmatillayeva G.S. Nogironlar ovqatlanishining omilli tahlili va salomatlik ko‘rsatkichlariga ta’siri</i>	93
89.	<i>Rustamov A.A., Xushvaktov A.S., Imomaliev M.Y. Zirhli texnikalarni ta’mirlash zavodi agregatlarni ta’mirlash sexi ish joylarida mikroiklim ko‘rsatkichlarini gigiyenik tahlili</i>	94
90.	<i>Rustamov A.A., Xushvaktov A.S., Yaxyaev Sh.A. Tank ekipajlari xizmat joylarida mikroiklim ko‘rsatkichlarini baholash natijalari</i>	95
91.	<i>Rovshanov B.U. Qizamiq kasalligini oldini olishda immunoprofilaktikaning ahamiyati: O‘zbekiston Respublikasida 2023–2025 yillar epidemiologik tahlili</i>	96
92.	<i>Saidazimov D.O. Trans yog‘larning gigiyenik xususiyati</i>	97
93.	<i>Saidova G.T., Rajabova L. Maktab o‘quvchilari orasida bullingning oldini olish vositasi sifatida raqamli savodxonlik</i>	98
94.	<i>Suyunova G.Q. Organizm quvvat sarfini aniqlashning yangi turlari</i>	99
95.	<i>To‘rayeva M.Q. Onkologik kasalliklarda ovqatlanishning ahamiyati</i>	100
96.	<i>Tursunova N.A. Oliy ta’lim muassasalari talabalarining ovqatlanishining gigiyenik talablari</i>	101
97.	<i>Tursunova S.A. Aholi o‘rtasida alimantar bog‘liq kasalliklarning xavf omillarini gigiyenik baholash va profilaktikasi</i>	102